

"Army of me"

ענת בצר - ציורים

מאת: הדס רשף

על מנת להבין את המהלך האמיץ בעבודות האמנות של ענת בצר, כדאי לחשוב על המאפיינים הדומיננטים של האמנות הישראלית: אמנות מושגית, מתוחכמת ומתחכמת, לעיתים אנטי-חושנית, שמתרחקת באופן מסורתי מן הריאליזם, אשר פעמים רבות נתפס כקיטש או אמנות מגויסת. אמנות שבה טבע דומם ותיאורי נוף נחשבים לא פעם מסחריים ולכן אינם לגיטימיים. ברוח המיליטריזם הפטריארכלי הנוקשה, כל המעז לסטות מהקו המנחה הזה מוצא את עצמו לא פעם בשוליים. הציור החומרי, החקירה של המדיום הציורי, נדחקים באופן אידיאולוגי מחזותיות היצירה המקומית. ברוח זו יצרה בצר עצמה, בתחילת דרכה האמנותית פיסול, מיצבים, וציור מושגי באופיו. בשנים האחרונות יצירתה היא מחקר עמוק של חזרה לטכניקות ציור מסורתיות יותר, וניתן לראות בה סינתזה של הנושאים שבהם עסקה בעבר, כגון, נשיות, מגדר, שילוב של טקסט וציור, ציטוטים ספרותיים ועוד.

שם התערוכה לקוח משירה של הזמרת ביורק:

Stand up, you've got to manage, I won't sympathize, anymore.

And if you complain once more, you'll meet an army of me.

בצר איננה מתנצלת, איננה מבקשת לרצות. ציוריה החושניים עוסקים בפיתוי, בטבע דומם, בדימויי בעלי חיים ססגוניים, עמוסי איזכורים. העומק הרגשי עובר לחזית הבמה. חלק גדול מהדימויים הם ציטוטים מהאמנים הגדולים, מתמונות, ממקומות, מסיפורים, משפות ויזואליות שונות, אפילו של בצר עצמה. זהו מחקר מעמיק של ייצוגים כמקור של שפה ותחושה.

אחד המוטיבים המרכזיים בציוריה של בצר הוא היער: עבודותיה הראשונות בסדרה (2004-2005) תיארו בתים הבנויים על עץ ביער מושלג. זהו מראה שאינו מוכר בישראל, ודימוי המעלה הקשרים רבים; מצד אחד רומנטיקה אירופית, בית שאינו מעוגן בקרקע, אגדות סלאביות על אודות המכשפה באבה יאגה או סיפור רפונזל ארוכת השיער המחכה לנסיך שיבוא להצילה מבדידותה במגדל באמצעות שיער הארוך. מצד שני, בזיכרון הקולקטיבי הישראלי נקשרים היערות להיסטוריה היהודית הגלותית והשואה.

דימוי רפונזל שב בצוירים שוב ושוב בדמויות הנשים, שעתוק של דיוקן בצר עצמה - דיוקן האמנית שהפך לאבטיפוס - שערן שחור עמוק וגולש. אישה מפתה, קוראת ספרים בעירום במיטה או בג'ינס וגופיה על שפת ים הערפל, רוקדת ביערות, מטיילת כציידת עם כלבי רוח. מחוות מגע ידיים מבקשות לענג ולהתענג, אחרות קשורות ומדממות, מציגות אלימות, סבל ומוגבלות. היופי הנשגב של הטבע שבו לא ביקרה האמנית מעולם הוא שעתוק של פנטזיה הלקוחה מתוך התרבות: קולנוע, ספרות, מוזיקה, תולדות האמנות - צלילה פנימה הופכת אותה למציאות ממשית. הכי קרוב למרחק שפוי מהכאוס הישראלי.

בצר עצמה היא אישה קוראת שתמיד מורעבת, גומעת ספרות כמים אחרי מסע של שעות במדבר. בשיחה על אמנות היא מדברת על פלובר ונבוקוב. האהבה למילים חוזרת אל בד הציור, ובמקביל צומחת מתוכו בצורת ציטוטים או משפטים מתריסים. במקום חתימה היא לפעמים מצווה: Forget me not, או מזהירה: Army of me, דורשת מהצופים להביט ולזכור - למרות הרומנטיקה והפיוטיות היא דורשת מבט ישיר בחומר, מבקשת לבחון שוב את דימוי הפרחים, הטווסים, לא להסס, לתת לגוף לחוש את קור השלג, לתת לתחושת הקור לחלחל אל המחשבה, אל הביקורת החברתית, אל הפמיניזם, אל התא המשפחתי, אל הדימוי העצמי ופוטנציאל הפציעה מהיחשפות. העיגולים הם הפרעות חזותיות, חייזרים שהשתלטו על העולם, הם מדגישים ומסתירים אלמנטים, ברכה וקללה, הם מהווים באופן המובהק ביותר את החיבור שבין הציור המסורתי והאמנות המושגית.

מכלול העבודות שואב אל המורכבות שבכוח הנשי: שבריריות, היאחזות ביפה כאמצעי הישרדותי, שימוש באסתטי בתור ביקורת חברתית, במיניות שתמיד נראית ונתפסת מחופצנת כשמדובר בדימוי הנשי, ובבדידות. הבדידות אשר מאפשרת נדידה אל מחוזות פנטסטיים, עמידה אמיצה מול איתני הטבע ומציאות נוקשה.

הצגת Army Of Me בטורונטו, הרחוקה מתל אביב שבה חיה ופועלת ענת בצר, מעניינת. הצופה עשוי להרגיש קרבה לדימויים המזכירים את האקלים המקומי, אך השלג והרומנטיקה כמו הציור הקלאסי, הם אקזוטיקה בישראל, והמבט תמיד יהיה רחוק ומנוכר.